

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПЕРСОНАЛУ В СТРАТЕГІЯХ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

METHODICAL BASES OF MAINTENANCE OF INFORMATION- PSYCHOLOGICAL SAFETY OF THE PERSONNEL IN STRATEGY OF DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISES

Судакова О.І.

кандидат технічних наук,
доцент кафедри обліку, економіки і управління персоналом підприємства,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Щеглова О.Ю.

кандидат технічних наук,
доцент кафедри обліку, економіки і управління персоналом підприємства,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Медведовська Т.П.

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри економіки підприємства,
Національний технічний університет «Дніпровська політехніка»

Туз К.В.

магістр,
Придніпровська державна академія будівництва та архітектури

Рівень інформаційно-психологічної сталості персоналу визначається інформаційно-психологічною сталістю окремих його співробітників. Рівень захищеності співробітника як елемента персоналу визначається рівнем його захищеності в усіх можливих станах, в яких він може знаходитися, та в усіх можливих станах переходів між ними. Запропоновано комплексну оцінку рівня захищеності персоналу, яка визначається інтегральним показником, що використовує міру його захищеності в різних становищах.

Ключові слова: рівень інформаційно-психологічної сталості персоналу, економічна безпека розвитку підприємства, інтегральний показник, комплексна оцінка рівня захищеності персоналу.

Уровень информационно-психологической устойчивости персонала определяется информационно-психологической устойчивостью отдельных его сотрудников. Уровень защищенности сотрудника как элемента персонала определяется уровнем его защищенности во всех возможных состояниях, в которых он может находиться, и во всех возможных состояниях переходов между ними. Предложена комплексная оценка уровня защищенности персонала, которая определяется интегральным показателем, который использует меру его защищенности в разных состояниях.

Ключевые слова: уровень информационно-психологической устойчивости персонала, экономическая безопасность развития предприятия, интегральный показатель, комплексная оценка уровня защищенности персонала.

The level of information-psychological stability of personnel is determined by the information-psychological stability of its individual employees. The level of protection of an employee as an element of personnel is determined by the level of its security in all possible states in which it can be located, and in all possible states of transitions between them. A comprehensive assessment of the level of personnel security is proposed, which is determined by the integral indicator and uses the measure of its protection in various positions.

Key words: level of information-psychological stability of personnel, economic security of enterprise development, integral indicator, comprehensive assessment of the level of personnel security.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Проблеми, пов'язані з інтеграцією України у світову економічну систему, та їх вирішення супроводжуються різноманітними інтеграційними і глобалізаційними процесами. Відкритість світового співтовариства вимагає такої ж відкритості й від України, одним із факторів якої є інформаційний аспект. Підвищення агресивності зовнішнього середовища призвело до виникнення нових загроз і посилення їхнього впливу на результативність діяльності підприємств. Запобігання негативному впливу комплексу зовнішніх і внутрішніх загроз можливо шляхом забезпечення своєчасної реакції на них і створення умов для безпечного розвитку через ефективне управління економічною безпекою в рамках загальної системи управління суб'єктом господарювання. Прийняття оптимальних рішень у сфері управління й забезпечення економічної безпеки підприємств потребує вирішення низки питань, пов'язаних з урахуванням сучасних тенденцій налагодження та розширення стратегічної взаємодії підприємств із суб'єктами зовнішнього середовища для забезпечення реалізації власних стратегічних інтересів. У зв'язку із цим перед економістами і менеджерами постало завдання перегляду наявних принципів і підходів до управління економічною безпекою та їх удосконалення з урахуванням нових вимог, які висуває нестабільне зовнішнє середовище функціонування підприємств. Однією з таких вимог є забезпечення інформаційно-психологічної безпеки персоналу в стратегіях розвитку підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Сьогодні в науковій літературі значна увага приділяється питанню економічної безпеки підприємств. Вагомий внесок у дослідження, пов'язані з проблемами економічної безпеки, зробили такі вітчизняні і зарубіжні науковці: Н.С. Безугла, О.Р. Бойкевич, Т.Г. Васильців, Г.Б. Веретенникова, О.А. Грунін, С.О. Грунін, Я.А. Жаліло, А.В. Іванов, А.В. Кірієнко, Р.М. Качалов, Г.Б. Клейнер, Г.В. Козаченко, Т.Б. Кузенко, В.А. Ліпкан, В.Я. Пригунов, А.С. Соснін, А.Г. Шаваєв, В.В. Шликов, В.І. Ярочкін, В.М. Ячменьова та ін. [1–9].

Дослідження вітчизняних та зарубіжних учених показують, що для підприємства більш важливим є не уникнення загрози взагалі, а вміння її вчасно і точно передбачити, щоб ужити необхідних заходів. Це стосується як підприємств, що знаходяться у кризовому стані, так і успішно працюючих підприємств.

Однак залишилася невирішена проблема – забезпечення інформаційно-психологічної безпеки персоналу в стратегіях розвитку підприємства.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Мета статті – розроблення методичних основ забезпечення інформаційно-психологічної безпеки персоналу в стратегіях розвитку підприємства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Формування і проведення ефективної політики забезпечення економічної безпеки підприємства є основним завданням у сучасних умовах трансформаційних економічних перетворень в Україні. Найчастіше вона переростає у різні види сучасних «інформаційних війн», суть яких – використання (навмисно й ненавмисно) свідомо недостовірної та помилкової інформації, яка належить до всіх об'єктів і суб'єктів підприємницької діяльності. Інформаційна зброя, по суті, являє собою цілеспрямований інформаційний вплив на об'єкти, якими виступають імідж фірми, його діяльність, персонал, що в кінцевому підсумку призводить до необхідності перерозподілу всіх видів ресурсів, передусім матеріальних, фінансових тощо.

В основі формування політики забезпечення інформаційної безпеки персоналу підприємства є системний підхід. Тут будуть використані такі поняття, як «структура», «елемент», «відносини між елементами структури», «дії над ними» й ін.

Системний підхід пропонується реалізувати на основі таких положень.

Положення 1. Діяльність персоналу підприємства характеризується багатоаспектністю та різноманітними можливостями реалізації різних боків його потенціалу.

Положення 2. Функціонування персоналу підприємства характеризується великою кількістю активних елементів у безлічі його структур (підрозділів), функціонування яких носить виробничий та культурний характер.

Положення 3. Структури, в яких діє персонал, представляються у вигляді складної мережної структури, що характеризується:

- розмаїтістю;
- видом (типом) структури;
- часом перебування у ній;
- безліччю переходів персоналу всередині однієї структури;
- безліччю переходів станів між різними структурами.

Положення 4. Безліч структур, в яких функціонують активні елементи, представляється відкритою, що розвивається, системою в умовах, що передусім характеризуються динамікою.

Положення 5. Базовою характеристикою, що визначає діяльність персоналу, є займане їм місце та виконувані функції. Дана характеристика є комплексною й ґрунтується на таких показниках:

- рівень управління;
- тип підрозділу;
- характер розв'язуваних задач;
- компетенція;
- участь у соціальному житті;
- рівень мотивації;
- індивідуальні (особистісні) характеристики (контактність, комунікабельність, відданість фірмі, психологічна сталість, стать, вік тощо).

Це положення показує, що активний елемент може одночасно знаходитися у фізичному, функ-

ціональному, соціальному, інтелектуальному просторах.

Використання принципів системного підходу дає змогу дати таке визначення інформаційно-психологічної безпеки персоналу: під інформаційно-психологічною безпекою персоналу підприємства будемо розуміти ступінь захищеності безлічі активних елементів відкритої мережної структури, в якій воно функціонує, та забезпечуючу його психологічну індивідуальну сталість у процесах множинної інформаційної взаємодії. Останні характеризуються: переходами в межах даної структури, переходами між декількома структурами в умовах динамічного зовнішнього середовища та її структурної невизначеності.

У рамках пропонованого методичного підходу необхідно вирішити такі завдання: формально описати кількісний показник інформаційно-психологічної безпеки персоналу; визначити й формалізувати його зв'язки (стосунки) у тих структурах, в яких він діє; визначити становище, в якому він знаходиться або може потенційно знаходитися, а також у процесах інформаційної взаємодії протягом певного проміжку часу; сформулювати заходи у вигляді управлінських впливів за попередженням негативних наслідків, спрямованих на дестабілізацію та зниження рівня психологічної сталості.

Для вирішення задачі побудови моделі узагальнюючого показника введемо поняття індексу інформаційно-психологічної безпеки для оцінки ступеня інформаційної захищеності персоналу підприємства.

Отримання формули для розрахунку індексу інформаційно-психологічної безпеки персоналу здійснимо на основі наступних припущень: безпека персоналу визначається як інтегральна характеристика, що включає параметри: безпека в різних станах $\{s_i\}$; час перебування в кожному із станів – t_1 ; час переходу із стану s_i в інший стан s_j . Шуканий індекс, таким чином, визначається безпекою активних елементів у станах $\{s_i\}$ – $I(s_i, t_1)$, безпекою переходів між станами s_i і s_j , здійснюваних за час t_2 .

Тоді аналітичне вираження для узагальненого інтегрального індексу інформаційно-психологічної безпеки персоналу як сукупності активних елементів можна представити так:

$$I_{EIAI} = \iiint I(s, t_1) I(t_2) ds dt_1 dt_2, \quad (1)$$

де $I(s, t_1)$ – міра захищеності активного елемента, що знаходиться в стані s у момент часу t_1 ; $I(t_2)$ – міра захищеності активного елемента в процесі переходу з одного стану в інший у момент часу t_2 .

Метою використання моделі є забезпечення максимального значення індексу (1), недопущення перевищення «болючого порогу», за досягнення якого різко знижуються компетенція, мотивація, персоналу й збільшуються можливості підвищення ефективності застосування різних форм інформаційної зброї.

Індивід являє собою активний елемент у системі управління економічною безпекою з двосторонньою асиметрією інформації: з одного боку, це інформаційні процеси, в яких він бере участь у даній структурі, а з іншого – його погляд як «спостерігача» стосовно процесів інформаційної взаємодії в інших структурах (рис. 1).

Наведена на рис. 1 схема являє собою нелінійну динамічну структуру, динаміка якої визначається переходами між різними структурами (структура $I, I=1, N$), які входять у складну мережну структуру. Нелінійність цієї структури визначає такий її стан, за якого невпорядкованість елементів та зв'язків між ними може призвести до стану хаосу, а отже – до знищення самої структури. У зв'язку із цим забезпечення інформаційної безпеки персоналу пов'язане з як можна більшим резервом (запасом) сталості персоналу в усіх процесах інформаційної взаємодії. Психологічний аспект такої сталості знаходиться у зоні формування у персоналу такого стану, за якого місія, культура, технології, організація не досягають у сукупності зазначеного «болючого порога», що призвів би до такого

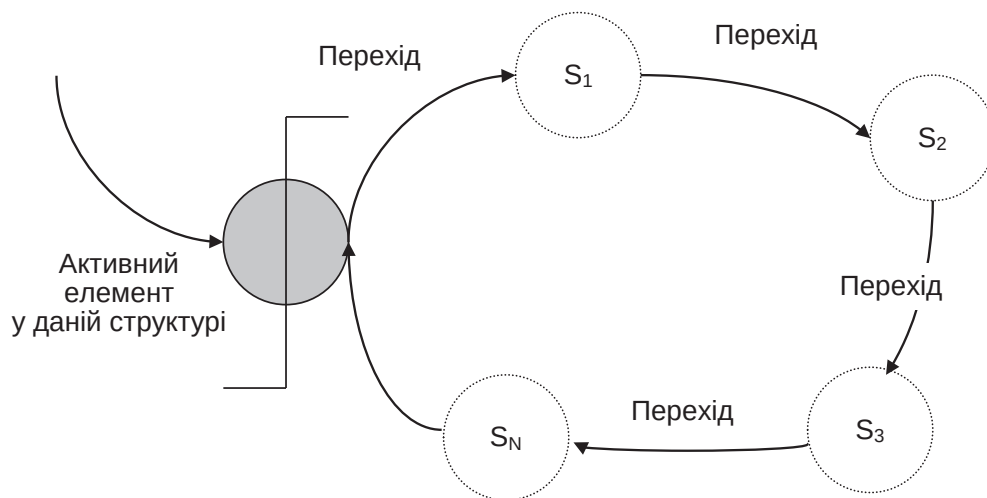

Рис. 1. Схема інформаційної взаємодії активного елемента в складній мережній структурі

деструктуризованого стану мережної структури, про який можна говорити як про стадії стагнації життєвого циклу даного підприємства.

На підставі вищевикладеного пропонується методичний підхід до забезпечення інформаційно-психологічної безпеки персоналу підприємства, що реалізується у вигляді такої послідовності етапів:

1. Побудова безлічі активних елементів, що знаходяться у даній організаційній структурі (підприємстві), та різні види наявних зв'язків з іншими структурами.

2. Визначення (ідентифікація) усіх типів стосунків (зв'язків) активних елементів у даній структурі (дії в командах, робочих групах), а також в інших структурах.

3. Визначення факторів, що впливають на інформаційно-психологічну безпеку персоналу, як сукупності активних елементів для всіх видів просторів: фізичного, функціонального, соціального, інтелектуального.

4. Визначення міри захищеності активних елементів у цих просторах на основі аналізу їхніх станів в інших структурах та переходів зі станів однієї структури до іншої.

5. Визначення інтегрального індексу захищеності кожного з активних елементів для кожного з просторів.

6. Отримання кількісної оцінки інтегрального індексу стосовно вибраних граничних значень, що характеризують ступінь захищеності елементів у кожному з просторів.

7. Розроблення сценаріїв можливого підвищення індексу інформаційно-психологічної сталості на основі аналізу параметрів і функцій, що входять в інтегральний показник.

8. Розроблення управлінських рішень за кожним із сценаріїв, які передбачають:

– зміну складу керуючих функцій для підвищення рівня інформаційно-психологічної безпеки;

– обмеження кількості станів за рахунок внесення змін у посадові інструкції;

– зміну складу команд, в яких беруть участь члени колективу;

– формування нових команд з урахуванням збігу інтересів окремих членів колективу;

– посилення мотиваційного аспекту.

9. Формування критерію, який дає змогу оптимізувати послідовність виконання робіт із підвищення рівня інформаційної безпеки персоналу підприємства.

10. Розроблення для персоналу підприємства рекомендацій для підвищення їхньої безпеки на основі визначення «контрольних точок» – вузьких місць, які визначають рівні його інформаційно-психологічної безпеки.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Рівень інформаційно-психологічної сталості персоналу визначається інформаційно-психологічною сталістю окремих його співробітників. Рівень захищеності співробітника як елемента персоналу визначається рівнем його захищеності в усіх можливих станах, в яких він може знаходитися, та у всіх можливих станах переходів між ними. Комплексна оцінка рівня захищеності персоналу визначається інтегральним показником, що використовує міру його захищеності в різних становищах.

Подальші напрями досліджень пов'язані з необхідністю розроблення конкретних методик для певних сфер бізнесу на основі запропонованого методичного підходу, які дають змогу оцінити рівень безпеки персоналу в умовах забезпечення ефективності функціонування механізму управління економічною безпекою підприємства.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Кавун С.В. Економічна безпека підприємства: інформаційний аспект: монографія. Харків: Щедра садиба плюс, 2014. 312 с.
2. Ковтун О.І. Стратегія підприємства: навч. посіб. К.: Ліра-К, 2014. 680 с.
3. Пекна Г.Б. Вибір вектору регіонального інтеграційного розвитку України з позиції забезпечення економічної безпеки. Вчені записки Ун-ту економіки та права «КРОК». 2011. Вип. 25. С. 100–108.
4. Шпак Н.О., Пирог О.В. Економічна стабільність суб'єктів господарювання в умовах хаотичного розвитку національної економіки України: навч. посіб. К.: Ліра-К, 2015. 288 с.
5. Ковальчук Н.А., Корбутяк А.Г. Подходы к оценке финансово-экономической безопасности отечественных предприятий. Бизнес Информ. 2014. № 10. С. 249–255. URL: http://www.business-inform.net/annotated-catalogue/?year=2014&abstract=2014_10_0&lang=ru&stqa=40.
6. Головна характеристика механізму управління економічною безпекою розвитку підприємства / О.І. Судакова, О.Ю. Щеглова, О.О. Гасенко. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Економіка і менеджмент». 2017. № 24. С. 11–14.
7. Управління безпекою взаємодії підприємства з контрагентами, діючими в загальному життєвому просторі / О.І. Судакова, Т.П. Медведовська, Є.В. Гарбуз, О.В. Лутченко. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 19. URL: <http://global-national.in.ua/issue-19-2017>.
8. Концепція протидії погрозам, що виникають при взаємодії підприємства з контрагентами / О.І. Судакова, Т.П. Медведовська, А.В. Драгун. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2017. № 11. URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/>
9. Матеріальні ресурси в системі управління економічною безпекою підприємства / О.І. Судакова, Т.П. Медведовська, С.Б. Бондарчук. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. № 20. URL: <http://global-national.in.ua/issue-20-2017>.